No. २५३९

Title दान धर्मार्थ दीपिका

Author श्री अर्जुन मिश्रः

Extent ४ Age १८०८

Subject धर्मशास्त्रं

2539
F. = ५

दानधर्मार्थदीपिका

२५३९

४ पत्रा

4 folios

दानधर्म

।।१।।

।।ॐ नमो गणपतये।। अज्ञानतिमिरच्छन्नजगदालोकभानवे। व्यासायानन्दसंदोहस्थालिने मुनये नमः।।१।। मह सर्वज्ञपादायज्ञानोपायस्ये-
विने। क्रियतेऽनुशासनिके दानधर्मार्थदीपिका।। सर्पदहनार्थं प्रयतमानेन लुब्धकेन गौतमगृहनाना इत्यादि। अयमर्थः। नामर्तते नेत्यनेन निषेधा-
पेन नाभूतेन जीवितं तत्र नापूर्वस्य प्रयोगः। नानामृतमपि। स्तमितं वा इदं शरीरं मम पुत्रस्य त्यज्यात्। अतोऽस्मिन्नुपनगे जीवस्याहिम्
न्को वा सुहृतस्य। दनमेहकाले अपेनमन्यसे जीवतातेन पन्नगेन वहतोऽतो दृष्टव्यास्तस्माहदूनानुपकारार्थं हन्यतामयामिति।
तत्राह। अस्यात्मा इति। पन्नगस्यास्य त्यागे को नाम नमेशोऽर्थं गच्छेदनतोऽदेवसृष्टमतस्थाः। अतोऽन्नमोतरीयकर्मवशादेवकश्चित्क्रियते
कश्चिन्नेति पन्नगादयस्तदेववशावर्तिनो। निरपराधाः। अतो मुच्यतामयमिति। अनः। हत्वा चेनं नामृतः स्यादयमे इति कश्चित्साधः स्या-
ष्ट एवा। अनान्यहमित्यादि। सर्पव्याधकृत्यमाह। अहं जानामि तत्वगुणानशमदमादीन्। जोदिविदेवचरितेगुणङ्। कर्मगुणविधिरे-
सर्वानियुक्ता सर्वेषु दुःखितुसाहितुआनियुक्ता। स्वयमपि दुःखिता गुरवो महातो भवन्ति। परदुःखप्रहाणेछाः मतिर्नास्ति न तहृदयस्ता
दुःखिते ऽपरमात्मानीति नायः।। किं तु सुस्य स्था। क्षिप्तमतेरेतेऽवरो वाप्युपदेशा भवन्ति। तं पुनः पुत्रशोकादाक्षिप्तमतिरतस्तवोपदेशोऽवि नि
हव्यधुकृष्णक्रियाकारकं सर्पमेतं हानयाद्भृति। पुनर्लुब्धक आह। शक्तार्थेन इत्यादि। अपि च। द्विविधाः किंतु रूपा भवन्ति। अनभुरो
पुनुक्तवस्य। तत्रायशमार्थतः अनुक्षणः। ते कालगते वदति। कालस्वभावा दुःसघते। विरुध्यते च नावा इति। ये पुनरर्थकोविदानीति
च्या स्तुशास्ति नुसन्त्रवैरनिर्यातनेन सघस्तक्षणमेव मुञ्जलोकं सृजति। न कालपरिणाममप्रतीक्षते। यः पुनः प्रायकालमेवमेवैर
निर्यातनस्वचप्रकालं प्रतीक्षपदः सम्रियः क्षपमासाद्य नोचपमेव नप्तुनस्तोम्रियप्राप्नोति निसमोहात्। ऽप्राप्तकालस्याहीनो
तु। अतो यदि तं शमार्थिनो किमिति शोकं कुरुषे। तं कुरुषे चेत्तदानुजनगैवपनेन शोकः। निमप्रपनयेदित्यर्थः। गौतम्याह। आर्ति
नैवनित्या — सर्वानियुक्ता इत्यत्र। यतूतन्नैव यतोऽस्मद्विधानां धर्मात्मनां नाभिदुःखं विद्यते। यस्मात्तु सज्जना विवेकिनः नमु
त्यितीतिभावः। उत्सन्ना — कोननश्यति न केवलमहमन्योपि भावादृश्यर्थः। तस्मान्नाहं शोनाहं प्रभुः समर्थः जन्माधेनाशे इत्यर्थः
लुब्धक आह। हतानानत इत्यादि। यत्तु योऽहं त्वस्तु यस्तेजंतो किमिति सर्पमारणं क्रियत इति। तत्रमृष्टणुनीति। हताशत्रून्प्रोपन
कीर्त्यादिनातः स एवाक्षयपयव्यर्थस्वेपः न हतालोयते नयमिति वचनात्। तत्किं कालोत्तरेण क्रियतामिति सद्यो वेति सदेह सद्यो ।।१।।
नाम एव नित्यः शत्रुभ्यः सकाशात्प्रहास्ताः तदुक्तं सन्नापवर्गिकृत्वेन। क्लीनशत्रुवर्णकातेयो लभ्यः पीडुपितुवाण इति। यस्मा-
कालाइत्तरकालादेवादास्मिन्नुपनगे हते लभ्याः शत्रुक्षयादिर्नवति अत्र सोऽपोलाभः कुत्सितोऽनश्रोभनः। ततश्च यावद्धि
घ्नेहेतुर्नैनिपततितावत् पन्नगायहन्यतामिति सर्पः। अयमेवघवाहनपर्वणि महादेवमाहिमानात्सर्पार्थः। नेचवाहमारव्यापराचु-
रुद्धः। आलणमाहात्म्ये नोपमनाहन्त्रपः स्यादित्यादि। भूयाबहुफलेस्योऽन्
रूपधारिणा शम्भुना तपमनुपरीक्षणात्। नेचवाहन इड्ः।

वेद· क्रितरःयद्धत्तविशिष्टकालोपपादितद्रुकर्यं हव्यकव्यं च ब्राह्मणाद्दितिच तुर्थ्यं पंचमी॥ अकोपनात् कोपलोभादिरहिता तत्तत्किंस
र्वस्वमेव ब्राह्मणस्य देयं नेत्याह· कुर्य्याद्दुन यतः स्वं पाम्रिति· आत्मपुत्रकलत्रादिधनपोष्यवर्गं सर्वं पनाय ऊनयतो हव्यं कव्यं च
र्षी कुर्यात्· स्वाप येत्· न तु सर्वं स्वमेव दद्यात्। उक्तं च· अन्नाहितं याचितकमाधिः सा धारणीच यत्॥ निक्षेपः पुत्रदारान्नसर्वस्वं
चान्वये सतीति॥ अस्वाप्यमम धेः। अन्नाहित स्फ प विध्विः। स्वाप्य धनं। उक्तं चा। अर्थं स्थानमविज्ञातं समुद्दिश्य विधीयते॥ तं ज्ञा
नापाद्दुपानिधि निक्षेपं नाति तं विदुरित्ति। याचितमूल्य गया यावायादाय। आधिर्वन्निकाद्रव्यं। एतत्सर्वं नदेयं तत्तु। स्वेभियतः
शेषं कुर्यात्। नतु भागं वित्तस्य जीविकाय प्रकल्पयेत्॥ नागाद्धपं च धर्मार्थं अनित्यं जीवितं यतः। नारदस्त्वाह। कुटुंबभरणाद्दुर्व्व
यतृद्धिं चिद्दितिं स्यतेन दातव्यमन्यथा तु न दद्यात्। पमवाप्नुयात् इति प्रतिग्रहदोषं कथनप्रसंगे॥ अरात्रिं स्मृतौ दिः। अरात्रि
नरात्रिवद्दुस्वप्नः। जागरणयोगात्। कास्तौ रात्रिः। योप्राप्य नौका तेअत्रिमुनि हास्यति वेदग्रहणात्· प्रभृतिअध्ययने न्युनिवास्य
ति। अतोस्रेत्रैवरात्रिकत्वादत्रिरिति नोपादकान्तुप्रश्नेपदका वलोपोच्चातिलोपावेति वसितं धातिस्तूरवारे कोकारागतोऽकु
वा अरात्रि नामा वनसीतिसंदेहाद्दुद्योमनसे त्रिमावः। एवमन्यत्रापि। मातुरी मुत्तरं। इहास्य भिति॥ वसिष्ठवाच॥ वसि
ष्ठ इत्यादि· वस्वरश्रियोभिस्सितधीमाद्वसिष्ठः अतो वासिष्ठः। तथा वरोचरामिकासगमेह स्यः गहे कुदरेनिमितं वासिष्ठ वहमें
दद्दिग्गेहाणोसवधाद्वसिष्ठः इति नाम्नाविष्क्रिज्ञानोहीस्यर्थः। काश्यपः प्राह। कुल्पैकुलं वे त्यादि कुल्यं क्लिपि कुल्यं तच्च कुत्सितं ना
तिकश्यपकुल्यस्य दद्यातीति कुल्येकुरमः कुत्सितंवमति करोतितपोनि बीहिणः स च कुरमः कश्यप एव कुर्येतिर
सामर्थ्यात् कुकारे ऊकारे नो शने कारागमः तथा च तापस्थाने स्पर्वोणनोदेशात् कुरमः कश्यपः अत्रेयं तत्तन्निनो
पौराणकी कथा। पूर्वं वाराहकल्पे स्वर्नामानुनाह ते स्म पूर्वोऽत्रिः स्मपयकर्मचकार तेन चात्रिश्चापन्य भवत्। ततस्तस्य स्व
द्यापाकश्यपो पिवर्षसहस्रमुदवासमकृनपत्। ततः प्रजावान्यवि घ्यादय स्तस्य पुत्रसमाप्ताः ततः प्रभृति पात्रिकुल्यं कु
त्सितं करोतीति प्रकारांतरं चात्राह काश्यपः कात्रानिका शब्दादिति ना काश्यपः। स्मृतौ स्तोपतिजनादिति वलतः कश्यप
इति कारः पुष्पस्य दृश्याहांतु दशात्र प्रिवर्णगमादिकार्यं पूर्ववत्। कुरमा कुरमइति स्थाने कुलपः कुलप इति पाठ
न्तरं। तत्रापमर्थः। कुलं कुलं स्व पर्व वश्यांद वंशश्च सचकृष्ट्योपापर्यं तिरो॥ पयतीति पः तु वे शोषण इत्यस्य
धातोः कुलपः स्मपर्वं कुप पा तिरक्षतीतिति पित्रलात् कश्यप एव। तथा कुं पृथ्वी पिवी पिबति निर्मितिजलयेइति कूपः स
मुद्रः सत्त्व पीत्वा पालयिता यस्य स कुपः चंद्रः सोपिकश्यपः स्यमाननोमिवात्। उक्तं च। मरीचिः कश्यपे पुत्रे रोदसा

॥२॥ उनयज्ञस्येइति स च कश्यपो द्विजः अग्नीसोमात्मकत्वपाहि सकाशो ज्ञातः। उक्तं च मन्वसंहितायां। अग्नीसोमात्मको विप्रः कश्यपो
नामनामतः सोऽहमस्मि हागर्भं वक्तृहतस्वाहा। काश्यपी वैदिधा उपभुक्त्वा विप्रनाशानां। अत्र कुकारस्य ककारलोपः शकारा कारोग
२ सोऽन्यपकारस्य स्थाने शपकारो दशाम्नु काश्यपः शेषं व्याख्यातमिति। अत्र कश्यपो निपात्यते। गोदम इत्यादि। गा इन्द्रियाणि दमित
वानिति गोदमः दम इन्द्रियाणि प्रत्याहारेण गतवान् प्राप्तवानिति दमः क्षमोऽहानेन नवि घतेऽस्मिन्निति अध्वनः न शक्यन्ते दमि
तुं वशीकर्तुं विशायं ऽद्वेये नित्यदमः तेतर असमदर्शनः हिंसादृष्टवात् शान्तिदृष्टवाच्च मयेत्समदर्शन ज्ञाति शेषं सुगमं। वर्ण
गम्मावदिमर्वनत्। गोदमो दतगोऽध्यमोऽदमस्तेऽसमदर्शन इति साने कुचित् गोमिस्तामो मन ध्यातिं ज्ञातमात्रस्य देहतः
तिपाठस्तस्यापमर्थः। गोमिस्त्रिद्वियेधिजपान् प्रत्यासते मिस्यर्भा तचाः पापं ज्ञातन्माचजन्मतः प्रभृति देहतो देहाधिष्ठानस्यान
नातिसंबध्यते प्रयायर्थे तसि। शेषं सुगमं। जावेमुक्तानि स्यादिता भ्यां सजमननलाभ्यो। प्राप्नारजति गच्छतीवाद न्हस्य अजगताव
त्यस्य प्रयोगः। शेषं सुगमं। उक्तं च। प्रातिशाख्यपीठकायां अजादयो निपात्यते इति। यद्वा न्वेऽज्ञापि मनन व्याजे इति पाठः। तदाप
नर्थः। अनव्याजः सन्नूपटः भजेशा क्लिविरहारेः। उक्तं च। लोकव्यवहर्त्तव्ये मुक्तसंगेन निःस्पृहे सतेन निःस्पृणा इति विश्वदेवाः
कालकामा दयो दश नेम मा मित्रेशत्रवः आर्षं क्लीवलमेकं च। पुराहरि श्रीइविक्रपावसरे विश्वेदैवैः। विश्वामित्रो धिकृतः
ततः कोपादसौ ता नृपानृपा तन्न तत तौ मित्र त्वं मतव तद्दति। कथा तर्गजिणी। त्रिशिवइति पाठेन आराधनप्रसन्नेन
भुविना पुनः स्वर्गं जातो विश्वेदेवाः कृता तस्या मित्रजावेगता इति। गवादेवा नीमित्रमाद्रिस्य छिद्रकरणात्। त्रिशंकुर्याजमा
उस्तावे आहूय मानेषु नागच्छत् स्वदाक्षिणः तोनेऽन्यानि वसिष्ठ कृतवानित्यर्थः तर्ग। भैणीकपा। गोत्रदेन वस्त्रीस्था
देवाल स्पृति। तो नस्प्यो विश्वस्य जगतो मित्रं विश्वामित्रः वणिजमादिषु वनरः गवामित्रः प्राणा मितं द्रुमास्मि भुजानो प्यभ्रु
तु प्रभावको मितिवार्षः। नाऽऽम स्वस्यादि ज्ञातामित्रपाणां हे प्रहारे नियहमिति यावत्। पापानां वर्गजातेव्वहे इति धातोः
प्रयोगः। अस्येति स्ताविश्रीग्रहणात्तप्रभृत्युदयपादिस्यर्थः। आत्तिज्ञापिपरिअज्ञानिर्यं जनन नन्नन्रदस्य स्य धातोर्यङ् स्पलु
ड्डिप्रयोगः किमर्थं त त्राहज्ज्ञानापः अस्यधर्मान्नालप्रयोपयोप ज्ञा ऽवरोधनेः पाङ् कारवि प्रयोगः सा वामिह हेज्ञा हि अस्य
र्थं सयज्ञः अस्मान्निष्पवान्तः हाकस्याग पाङ् अतो मां जमदग्निरिति व्याख्या न्विसिद्धेशोऽपनेदस्यर्थः। अनोदिवाजादिपा
द प्रवर्णाग माद्विकार्यं नि रुक्तवादिस्यर्थः। अरुन्धस्तवाच। धमानिस्यादि धसान् पर्वतान् धाश्रीपृथ्वी वसुधा दिवं वसन्ने द
वारदानीति व्युत्पत्त्यालिष्ठामि वर्हिरनेतर व्यवध्याने प्रानानव रूधती अनन्तासिपती मनु र्वसिष्ठस्य रुन्धनो नामनरूध ॥२॥
तीविद्धि। वसैकदेश इत्यादि वसैकदेशो ऽऽमपापाभिधाने गडेऽभिधातुं गतीति वरूध्यो गडे स्वक्ष्यदेशाविकृतामिति न्याया
तरभीको भीमसेन इतिवत्। तेन वदनेकदेशो नाम वतेनोपलक्षिता गडे तिधाती नामापो विधीति।

अनन्तसंज्ञवेदलिङ्गस्या संबोधने· मयातसंज्ञवोऽस्याः साकुंभोत्सैव· पुत्रस्यजामीत्यादि· परमब्रह्मवादीन्द्रभावस्वाभि
वक्ताऽवाचि· रजस्तमध्यानुर्वं उत्तराणेवा आर्षो न लोपः मौमौणा समाधिगुणभूतं विधीतिसंवेधः एभिरुक्तमित्यादि
मुनेः पद्यसम्वायामितिश्चा धर्मः तस्य सम्यायो मुनयः ते षां समवाये लहर्वाणि मौमुपध्यानपरिविधौ सध्येः । सर्वे
देहस्याहृषणमन्तरपपतया । ऋषिवाक्यं नातिलक्षणेन ति लक्षितव्यं । पोठातरं यथावोध्यमनुष्ठातव्यं· तदुक्तं युगादौ
रूपसंक्षेपस्य लक्षणपरैर्नरैः । नवाक्यानि विचार्यीति मुनीनां वेदवादिनी । तथा मुनीनां प्रेनवाधानां वाच्यमर्थो
न्वेध्यावति । पदहेत्वित्यादि· आगमोक्तं ॥ ब्राह्मणनागीरथसंवादे ॥ ब्राह्मणाद्वृष्टोऽनगीरथः कुनकर्मणा तन्निगतः । ततो
नगीरथो ब्रह्माणं कथयत्नाह यांत· येनेत्यादि इदं योऽद्य पदमवाप्यपल्लवातोदनादिकृतपर्वं वेदविहितं कर्म अहं साध्य
यामास सम्यान्वितवानस्मि महर्षे उत्तरेण अस्मकं उत्तमं लोकं साऽऽस्वल्पमानं अल्पनं तेजोपुञ्जं नित्यर्थः । तथा वाप्यर्न
णीकृतिः । इदं अरु पापाठ जप मेधा तोदनं महर्षिभ्यः स्वमननस्वी स्वमनताः तपास्वराणीरण योजमांवत्तथा रुरोह वैष्णवो देवलो
कं इति । चतुर्विधमित्यादि । उमामहेश्वरसंवादे चतुराश्रमधर्मान् महेश्वरमाह । तत्र कुटीचरतीर्थे कस्मिंश्चित् पुत्रो भिक्षुको
ऽयावित्वालाबादं डभिक्षुकोऽटकुटी कृताविवस्ये कलोदकं तु योगवृत्तिपेन केनचिदाश्रितः । यत्र क्वचनशायी च नित्यम् हैः
सर्वतश्च रेद्धितास एक कपुमिस्तोद महेश्वरो मुनिस्थापिविछुमाहात्म्य कथयति । सभिक्षुरेकपुरु असहायचक्रः कालच
क्रनिर्दय वर्तमानेविनात्रिभूतभविष्यवर्तमानाः पर्चापरमध्याकूवातिमानानवोद्यमोदियस्यसमश्छेदोस्यैवा
स्तुगमननादम्याप्ते पुरुषः त्रिधा नत्रिलोकस्थो हरति कालपुरुषरूपणाही नकस्यचिद्वशोतिष्ठति सएवाश्चायागुणमिते आदित्य
यश्चैतन्निर्मलहृतनोगमननशीलवायुमनुपकरणाधंआपद्धतः । सएवाम्यानितस्ततोगमनशीलावसहस्त्रससख्यातानि चक्र
रस्यर्थः । त्रिविधं ध्रुवस्तस्येत्यादितस्यकालान्मनोरथः शारीरं त्रपः कालाः पूर्वापरात्मध्याह्नरूपाः वै ध्रुवाध्रुवं हातिः यस्य स
तथा । कालस्यैकस्यापि प्राक्कालादित्वमुपाधिभेदैः । त्रिचक्र इति नयचक्रातत्तरेव चक्राणि त्रयाणकालाधयस्यसतथा । कृतसंवत
सरइति मुनिवचनात्· ग्रेष्म हेमंतिकालमासानक्षेन्नित्योः दिव्यं चक्रमेतत्· दपार्थं सर्वभूतानां वर्षाद्विवेकत्रसवसेत्इत्यादि
वचनात्रात्रिरहर्छिदाः । त्रिपृष्ठच्छेदनसंख्यायतेन रैवीतमेषिकलाकाष्ठानुरूपाहोरत्रपक्षमासनु मनत्सवत्सराभिर्मि
त्तासिप्रधानायपवरूपाणि यस्य सतथा चतुरवा इति नवारो वेदा मरवारो वाऽस्यामाधिदैवताधिभूताधियज्ञाएवा
ब्राह्मणादिकं संस्मृतिसाध्यत्वात् यस्य सतथा । तस्य प्रसिद्धस्य सदेवः पंचधा पंचभूतात्मकं पंचजनोपर्युत्पत्परपुरुषा
धिष्ठितं पंचोदयं पंचविंशतिर्लातम् हरपुली । पंचगुणी पंचविषयपरचक्रं जगतदर्शिष्टुं ध्रुवा नित्यर्थः । विदितेसादिस्ष

रूक्ष्माणि च्चेतयोत धूमवारण रूक्षनीलचित्ररूपाणि लक्षणानि ध्यायतः किं फलसाधकस्योस्य चेतेन निर्विदितो ऽसम्प्र
विषयी सूक्ष्म । यद्वास्य वैज्ञता तस्मिन्वर्गादि बोधः स्वचंद्र नानिमनलुमरानि । अनेन तद्ज्ञानि ध्यानिनो वेदनिपतेर ताक्षालिन
हेत्वयसा । महेश्वरमिति । महदादीन् स्रष्टुं हि परमेश्वरकारणात्मान नेव वा प्रधानविधि योगस्येइति वामदमयमानियम
पूर्वोक्तो चातुर्विधं ततो तिक्रमानस वैछायामि कृयोगस्यः परं ब्रह्मात्मानं । विष्णुमधिगच्छति सयुगपत्कारणज्ञानविष
मीकरोति । सर्वः अधिपौरुषमित्यादि । आधिपौरुष क्षेत्रज्ञपुरुषात् परं अधिभूतं भूतेभ्यः परं आधिदैवतं इंद्रादिदेवता
नात्मपद्मा बोधनीय जया उत्कृष्टं अधिनो यो लौकिकप्रमाणागम्यं अधिविज्ञानं … परं आधियज्ञे यज्ञेभ्यो ऽध्यधि
ककर्मविते तेर्यर्थः । अतु ग्लोकाव्यस्ताज दक्षाग्य तत्रावध्येयं । त्रिपर्व इत्यादि । त्रिपर्वः क्षेत्रज्ञः पुनर्भूर्जातो वा कीडस्य
ष्ठः मः कोडी वङ्गुतिराज्ञो वेतनभुक् संधिविग्रहज्ञो दाबाय वना पवृत्त देवज्ञः दार्विज्ञो दार्वदेशोद्भवः पतितज्ञो वा अज्ञयः
संध्याद्वयहीनः अनग्निर्वा वर्स संध्याग्निहीनः अहोमकृतो एवं भूतो ब्राह्मणान्न्त्रा द्यादिषु केतन निमंत्रणमर्हतो
त्यर्थः । तेन योनस्यादित नुविरुद्धमेतत्नकथे सगच्छते । यदि येन शरीरेण मतक्रियते तेनैव तत्फलमुपभुज्यते ॥
तदा स्वर्गादिषु पभोग आत्मनोऽन नात्मपर्वशारीरविनाशात् । अथ येन शरीरेण यत्कर्म कृतं तेनैव तत्फलमुपभुज्यते ।
इत्याशय ॥ तदा शारीरेतिव्यर्थं प स्याय स्याम वस्था यो तत्फलमुपाश्नुते । इत्याह — संगतो गर्भमितस्य वालस्य ज्ञोगो
छेदस्संगात् । सोपि सुखदुःखे ऽनुभवत्येव । न च गर्भशय्यागतः किंचित्कर्म करोति तस्मात्कोऽनयोः श्लोकयोरर्थः । येन
येन स्वभावस्थेन शरीरेण वस्तुतो … कर्म करोति आत्मा तत्फलं तदवस्थेन शरीरेण वा आत्मा तं भुक्ते इत्यर्थः । एवमस्मी
यस्यो इत्यस्याप्ययमर्थो ऽबोद्धव्यः । न च गर्भशय्यागतस्यानोऽस्य फलयोग इति वाच्यं । गर्भशय्या सुखदुःखमुपभुज्यते यो वेदोक्तानि
स्वादि … संगादिति । नियम्यापि चित्तं नमित्यादि । … धर्मानिवृत्ताः फायिद्धा न व्यमेमिपि द्रश्यते । तदनु
नाने व्याख्यायते । विषयस्य विषयेभ्यः आकृष्य चित्तं मनः बहिः करणानि चेन्द्रियाणि चक्षुरादीनि न यैर्वनियम्य बुद्धौ सत्वविकारे म
हदात्मनि निर्विकारे तथा स्थिरीकृत्य तो-यमति बुद्धौ जीवेन्द्रीवात्मनि … ध्यानादिति प्रदीपकु … लोके निवेश्य तं चेतोविशि
वेपरमात्मनि निःस्वभावेनिर्वाप्यते ततः प्रमाणज्ञानप्रदानप्रमाधर्मः इहैव अस्मिन्नेव जन्मनि मुक्तो भवतीति । ॥३॥
विध्यापर्वत्यादि । विध्यापयित्वा विषयप्रकाशात् विषयानुभावात् शोकः … तपो … स्मिन् क्षेत्रज्ञात्मानि स्वभावला
तावानयत इत्यर्थः । एतद्देवो द्वैतपदा । किंनपि प्रभास्वरमद्वैतमरतं … यते । २ । वालाग्रमात्र मित्यादि । वालाग्र
मात्रमात्रसूक्ष्मरूपं हृदये पद्मस्थं विश्वं देवं नारायणं । नारायणः सर्वमिति … तेः । ज्ञातरूप सुवर्णवर्णं वरेण्यं

5

रहापिवरदः आलस्यआत्मबुध्या गृहीतं ये धीराः प्रपतंति ते घोशांति संसारदुःखप्रशान्तो भवति ॥ प्रकाशितारनि
स्यादिः प्रकाशिता नाम्ना सर्वेषां भवदुःखानां अनीपी समनोरपि अतिस्वरूपी दुर्लक्षलाद् अलमतासुरं स्वप्रभी गम्यी
यथास्वभिअहर्षप्रकारातितयाते विंयाज्ञानीयातः पुरूपे शरीरस्थी वरं श्रेष्ठ मोक्षहेतुला प्रिति ॥ ॥ इतिश्रीनार
ताचार्यअर्जुनानिप्रकृतौ दानधर्मार्थविवरणे समाप्तं ॥ ॥संवत् ७०७ श्रावण १५ गुरौ श्रवणे सिंहार्के ।

दानधर्मविवरण।

धाकि० द्वारकाविचार
१७०

